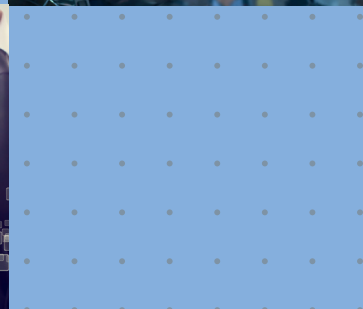

2
0
2
4

№ 4

Muhandislik va Iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy,
innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid
ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari

Muhandislik va Iqtisodiyot

Elektron nashr,
734 sahifa, noyabr, 2024-yil.

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari doktori, PhD

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, akademik

Sharipov Kongratbay Avazimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, TDIU kengash kotibi

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dots.nt

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Muhandislik va Iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil
28-avgustdagi 360/5-son
qarori bilan "Dissertatsiyalar
asosiy ilmiy natijalarini chop
etishga tavsiya etilgan milliy
ilmiy nashrlar ro'yxati"ga
texnika va iqtisodiyot fanlari
bo'yicha "Muhandislik va
iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga
kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

O'zbekistonda korporativ qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish yo'llari	9
Xalikov Ulug'bek Rustamovich	
Tijorat banklarida majburiyatlar yuzaga kelishi va ularning nazariy asoslari.....	16
Sabirova Nozima Normat qizi	
Kichik biznes subyektlarini toifalarga ajratishda uning iqtisodiy barqarorlik holatini tahlil qilish masalalari	22
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
Tijorat banklari filiallari faoliyati samaradorligini baholashni takomillashtirish masalalari	28
Rajabov Behzod Mirshodovich	
Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan moliyaviy nazorat tizimini takomillashtirishda budjet tizimi prinsiplarining ahamiyati	37
Isaboyev Bekzod Nurmirezayevich	
Aylanma aktivlardan foydalanish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	43
Fayziyev Oybek Raximovich	
O'zbekistonda taqsimot jarayonlari samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillar o'rtasidagi bog'liqlikni ekonometrik modellashtirish.....	48
Xajiev Baxtiyor Dushaboevich	
Перспективы развития электронных денег в узбекистане: опыт развивающихся стран и рекомендации	57
Ширинова Шохсанам Собир кизи	
"Mamlakatlarga xos xatarlarni tasniflash tizimi" ning uslubiy asoslari bo'yicha qarashlar	65
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li	
O'zbekiston oliy ta'lim tizimini rivojlantirishda davlat xaridlari strategiyalarining roli va samaradorligi	69
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
Milliy iqtisodiyot rivojlanishida "yashil" moliyalashtirish dastaklari va vositalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	75
Xoliqov Sarvar Xayitboevich	
Transmission mexanizmi valyuta kanali va savdo balansi o'rtasidagi bog'liqlik	82
Absalamov Akram Tolliboyevich	
Sug'urta faoliyatida axborot jarayonlarini avtomatlashtirishning nazariy asoslari.....	94
Shakirov O'tkirbek Taxiromovich	
Kapital bozorini rivojlantirishda qimmatli qog'ozlar bozorining roli va ahamiyati	100
Ibodullayev Abror Axrorovich	
Теоретические основы экологического менеджмента.....	106
Эгамбердиев Комрон	
O'zbekistonda hayot sug'urtasining hozirgi holati, uning tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	110
Hamroyeva Dilso'z Yahyoyevna	
Mintaqa iqtisodiyotidagi tarkibiy o'zgarish jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari	117
Madraximov Kaxramon Egamberganovich	
Aholi omonat turlari va ularning jozibadorligini oshirish yo'llari.....	124
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Анализ и пути повышения конкурентоспособности медицинских организаций в Узбекистане	132
Исломбек Умиров	
O'zbekistonda urbanizasiyaning yangi bosqichlari va shahar aholisining dinamikasi	139
Djumabaeva Shaira Xalillaevna	

Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qulay investitsion muhitdan samarali foydalanish yo'llari.....	146
Saribaeva Azadajan Baratbaevna	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni yaxshilash bo'yicha chora tadbirlar.....	153
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
Investisiya muhiti jozibadorligini xalqaro tashkilotlarga institusional uyg'unlashtirish orqali oshirish imkoniyatlari	157
Umirzoqov Jasur Artiqboy o'g'li	
Tijorat banklarida foiz riskini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	165
Rashidov Abdulaziz Abdurasul o'g'li	
Iqtisodiy salohiyatni oshirishda transport-logistika tizimining o'rni	174
Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
Splayn modellarning gidrogeologik ma'lumotlarni tiklashdagi ahamiyati va ularning samaradorligini baholash.....	179
Zaynidinov H.N., Qobilov S.Sh.	
O'zbekistonda soliq islohotlarining samaradorligini ta'minlashning ustuvor vazifalari.....	190
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich	
Теоретические основы учёта лизинговых операций в узбекистане	195
Турсунов Улугбек Сативолдиевич	
O'zbekiston bank sohasini rivojlantirishda sun'iy intellektning o'rni.....	200
Mohira Mutalova	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq ijarani tan olishning o'ziga xos jihatlari	205
Xasanboyev Oxunjon Ximmatjon o'g'li	
Tijorat banklari moliyaviy boshqaruv tizimini tashkiliy mexanizmini takomillashtirish	210
Kadirov Lutfullo Xalimovich	
Mamlakatda kichik tadbirkorlik tarkibiy tuzilmasini takomillashtirish yo'llari	215
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
Turizmda mehmonxona biznesi tahlili va O'zbekistondagi rivojlanish istiqbollari.....	224
Ahmadjon Taniev	
Влияние устойчивых маркетинговых стратегий на рост фермерских хозяйств	231
Назарова Гулрух Умаржоновна	
Теоретические аспекты формирования и использования финансов домохозяйств	237
Рустам Фарманович Оманов	
Davlat boshqaruv tizimida raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlarning inson resurslariga ta'sirini statistik baholash	242
Xusanova Muxsina Kasimovna	
Korxonalar moliyaviy faoliyatiga kiruvchi hisob obyektlarining tasnifi va tavsifini takomillashtirishning ahamiyati	251
Umarova Sh.	
Aholi turmush darajasi va uni statistik baholashda uy xo'jaliklari tanlanma kuzatuvlarning o'rni	258
Urazbaev Raxmatjon Otajanovich	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarida asosiy faoliyat xarajatlarini budjetlashtirishning tashkiliy-uslubiy jihatlari.....	270
Urmanova Umida Xakimdjanyovna	
Tadbirkorlikni yanada rivojlantirish borasida tikuv-trikotaj sanoat mahsulotlarini yaimdagi ulushini oshirish masalalari.....	277
Maqsudov Abdusalom Nuraliyevich	
Современное управление процессами переработки сивушных масел в андижанском биохимическом заводе.....	282
Султанов Илдар Рафкатович	
Oqava suvlarni tozalash jarayoni nazariyasi va amaliyotining hozirgi holati va tahlili	290
Alibekova Mohida Ashurali qizi, Yusupov Azamat Alijonovich	

Samarqand viloyati xizmat ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik rivojlanishini ko'rsatkichlarini prognozlashtirish.....	297
Umirov Islombek Furkatovich, O'razaliyev Elyor Shuxratovich, Jaloliddinov Abubakirxon Rasuljon o'g'li, Mamatkulov Muxiddin Mansurovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarish mexanizmi konsepsiyalarini ishlab chiqish dolzarbligi	307
Orifjonov Nodir G'oyibjon o'g'li, Ibragimov Isroil Usmanovich	
Iste'mol etikasi va iste'mol madaniyatining oziq-ovqat xavfsizligi tizimi barqarorligini ta'minlashdagi roli.....	313
Axmedov Akmal Axmedovich	
Yengil sanoat korxonalari faoliyati va unda boshqaruv mehnatining o'ziga xos xususiyatlari	323
Xolmirzaeva Qutlug' Habibaxonim Xamidxon qizi	
Namangan viloyati iqtisodiyotida transport logistikasini rivojlantirish va ekologik samaradorligini ta'minlash yo'llari	328
Tohirjon Olimjonovich Maxmudov	
Hududlar iqtisodiyotining rivojlanishida tadbirkorlikning tutgan o'rni.....	335
Nilufar G'ulomjonovna Maxmudova	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari	340
Xakimov Umarxon Rustamjon O'g'li	
Kichik sanoat zonalarida tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligini oshirish masalalari.....	346
Esanaliev Otabek Yusupjonovich	
Sanoat korxonalarida mahalliy hom – ashyolardan foydalanish strategiyalarini ishlab chiqish va mahsulot eksportini oshirish yo'llari	351
Ibragimov Isroil Usmanovich, Isroilov Xurshidbek Rustambek o'g'li	
Boshqaruvning transformasion rahbarlik uslubi va undan samarali foydalanish masalalari.....	357
Narimonov Nuriddin Narimon o'g'li	
Boshqaruvda zamonaviy usullardan foydalanish orqali xodimlar faoliyati samaradorligini oshirish yo'nalishlari	363
Ubaydullayev Lutfullo Xabibullayevich, Narimonov Nuriddin Narimon o'g'li	
Pillani qayta ishlash korxonalarida inqirozga qarshi boshqaruvning zaruriyati	370
Xojimatov Ravshanbek Rasuljonoich	
Kichik biznesda "yashil" iqtisodiyotning tutgan o'rni va ahamiyati	375
Alikulov Aziz Adilovch	
O'zbekistonda "Xalqchil IPO" istiqbollari	381
Kadirova Umida Ergashevna	
Tog'li hududlarda turizm biznesini rivojlantirish orqali mahalliy aholining turmush darajasini yaxshilash	388
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
Investitsiya jarayonlarining asosiy tarkibiy qismlari va modellari	393
Tuxliyev Bozor Karimovich, Shaymardanov AbrornGafurovich, Kenjaeva Zamira Egamberdievna	
Tut ipak qurti pillalarini chuvishga tayyorlashning takomillashtirilgan texnologiyasi.....	399
Qodirov Ziyodulla Abdumuxtarovich, Zulfiqorov Dostonbek Rustamjon o'g'li, Iminov Baxramali Ikromjanovich	
Трансформация человеческого капитала и системы образования на рынке труда.....	406
Магруппов Азиз Юлдашевич	
Xalqaro standartlar asosida ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish	418
Xamidova S.Y.	
Fermer xo'jaliklarida daromad va xarajatlar o'zgarishini yer, mehnat va kapital xarajatlar bilan o'zaro bog'liqligining ekonometrik modellari	426
Qodirov Zohidjon Eralievich	

Tijorat banklarini biznes modellaring transformasiya qilish yo'nalishlari	433
Xudayarov Oybek Odilovich	
Искусственный интеллект в решении современных проблем менеджмента в Узбекистане.....	438
Эралиев Алишер Абдухалилович	
Baliqchilik xo'jaliklarini moliyalashtirish manbalari	444
Zoxidov Tohirjon Mirzfar o'g'li	
Предельные теоремы в системе массового обслуживания $m/g/1$ с полумарковским поступлением требований	449
Турсунов Гафур Таирович	
Klasterlar tarkibida tarmoqlararo klasterlarni tashkil etish masalalari.....	456
Sharipova Zulayho Abdirimovna	
Optimizing public expenditure management for sustainable development in uzbekistan	461
Muhammad Eid Balbaa	
Lagranjning ikkinchi tur tenglamalarini don quritish qurilmasi mexanizmida qo'llash	469
Sobirov Xolxo'ja Abbozovich	
Jahonda va o'zbekiston respublikasida yetishtirilgan don (sholi)ning quritishning usullari tahlili.....	476
Bekkulov Botirali Rahmonqulovich, Qayumov Umidjon Ahmadjonovich, Rahmonqulov Tursunboy Botirali O'g'li	
Деформация изгиба	482
Атабаев Камил, Хаджиева Салима Садиковна, Каюмов Умиджон Ахмаджонович	
Hududlarda sanoat sohasini iqtisodiyotda tutgan o'rni va o'ziga xos xususiyatlari	487
Turayev Farhod Samadovich	
Yashil iqtisodiyotning mintaqaviy barqaror rivojlanishni ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati.....	497
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Paligorskit gillarini faollash va o'simlik moylarini tozalashda yuzaga keladigan fizik-kimyoviy jarayonlar.....	502
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Raxmonova Xolida Qaxorovna	
Pnevмотransport tizimidagi pnevмоquvur tirsak materialini yaxshilash orqali paxta sifatiga ta'sirini o'rganish	508
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
O'zbekistonda bandlikni tartibga solishda ijtimoiy sheriklikning ahamiyati.....	513
Ismailov Azizbek	
Dunyoda ishlab chiqarilayotgan avtomobil benzini tasnifi va turlari.....	517
Maxmudov Muxtor Jamolovich, To'xtayev Nozim Nazir o'g'li	
Tijorat banklarini ipoteka kreditini kredit liniyalari orqali moliyalashtirishning ekonometrik tahlili	525
Rasulov Doniyor Dilmurod o'g'li	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda to'lov qobiliyatini baholashning amaldagi holati tahlili.....	535
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li	
O'zbekistonda neft-gaz sanoatida barqaror rivojlanishni ta'minlashda investitsiyalarning ahamiyati	541
Yuldoshev Sobir Fayzullayevich	
Совершенствование методики оценочных услуг жилой недвижимости на основе использования инновационных подходов.....	550
Суюнов Бехзод Абдумаджитович	
Temir-beton elementlarda fibra tolalardan foydalanishning texnik-iqtisodiy samaradorligi.....	557
X.A, Akramov, J.O. Toxirov, J.D. Ergashev, X.S.Samadov	
Совершенствование практики управления государственным внутренним долгом.....	561
Шомуродов Равшан Турсункулович, Даминова Гулрух Фахриддиновна	

Klasterlarning iqtisodiy rivojlanishining nazariy jihatlarlari.....	566
Karimova Nilufar Sadridin qizi	
Оценка конкурентоспособности малого бизнеса: качественный и количественный подходы	571
Рафаэль Наильевич Ишимбаев	
Bunker-dozator qurilmasini takomillashtirilgan dozalash mexanizmining ratsional parametrlarini tajribalarni matematik rejalashtirish usuli bilan aniqlash.....	577
Nuriddin G'ofurov Tojimirzayevich	
Управление качеством пассажирских услуг железнодорожной отрасли	583
Давлетов Жахонгир Марксович	
Современное состояние и факторы, ограничивающие устойчивое развития аграрного сектора в регионе приаралье.....	590
Сеитова Лейли Пулатовна	
Yosh mutaxassislarni shakllantirishda ta'limda innovatsion metodlarning ahamiyati.....	601
Axmadjonov Sodiq Solievich	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda eksport salohiyatini oshirish yo'llari	606
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
O'zbekiston sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'llari	612
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
Mehmonxona biznesi va uni moliyalashtirishning tashkiliy jihatlarlari	619
Abduraxmonova Ziyoda Abdullayevna	
Muvaffaqiyatli markaziy bank raqamli valyutasini joriy qilish hamda takomillashtirish yo'llari.....	625
Tursunova I.X.	
O'zbekistonda budjetni daromadlar qismining hozirgi holati tahlili	633
Qodirova Ozoda Raxmiddin qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish tendensiyalari va uning iqtisodiyotdagi o'rni	638
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna	
Kichik biznes faoliyatini moliyalashtirish va kreditlash orqali rag'batlantirish.....	643
Daniyarov Kuatbay Daurxanovich	
Kichik biznesning sifat jihatidan o'ziga xosligi.....	648
Israilov Rustam Ibragimovich	
Paxta sanoatidagi pnevmotransport tizimlarida paxtani havo oqimidan ajratish.....	655
A.Maxmudov, N.Yu.Sharibayev, B.T.Xolmurotov	
Monopol korxonalar faoliyatida raqobat muhitini shakllantirish	661
Utarov Doniyorbek G'ayratbek o'g'li, Saidov Mash'al Samadovich	
G'o'zaning yangi tizmalarini tola sifati ko'rsatkichlari bo'yicha baholash	669
Boltaboyev Xusniddin Abdig'anievich	
Fuqarolik jamiyati institutlariga moliyaviy mablag' jalb etish yo'llari.....	673
Xusanov Otabek Nishonovich	
Tijorat banklarida jismoniy shaxslarni valyutaviy kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	679
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
O'zbekistonda aksiz solig'ini takomillashtirish masalalari.....	684
Jumayev Shuxrat	
Aholi bandligini ta'minlash va xufiyona daromadlar ulushini qisqartirishda soliqlarning ta'sirini oshirish	691
Abdullazoda Shukrullo Elmurod o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini moliyalashtirishning davlat mexanizmi faoliyati tahlili	695
Nasurova Kamolaxon Ravshanovna	
Mehmonxona restoranlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	701
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Turizm marshrutlarini optimallashtirishda transport tizimining roli	707
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Budjet tizimida soliq tushumlarini shakllantirishning zamonaviy mexanizmlari va xalqaro tajriba tahlili	712
Babayev Shavkat Bayramovich	

Temir yo'l transportida ekologik barqarorlikni ta'minlashning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari	720
Raximov Xasan Shukurjonovich	
Oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanish markazlarining tushunchasi, vazifasi va funksiyalari.....	728
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALAR KREATIV RIVOJLANISH MARKAZLARINING TUSHUNCHASI, VAZIFASI VA FUNKSIYALARI

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Email: s.mirzaliyev@tsue.uz

ORCID: 0000-0002-9416-0253

Annotatsiya: Zamonaviy oliy ta'lim tizimida kreativlik va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalar kreativ rivojlanish markazlarining tushunchasi, vazifalari va asosiy funksiyalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida ushbu markazlarning ta'lim jarayoniga ta'siri, talabalar kreativ salohiyatini rivojlantirishdagi o'rni hamda ularning samaradorligini belgilovchi omillar o'rganilgan. Shuningdek, markazlar faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kreativ rivojlanish markazlari, oliy ta'lim, kreativ fikrlash, innovatsiya, startap, ta'lim sifati, talabalar faolligi.

Abstract: In modern higher education systems, the development of creativity and innovative approaches is becoming increasingly important. This article examines the concept, tasks, and main functions of student creative development centers in higher education institutions. The study analyzes their role in enhancing students' creative potential, their impact on the educational process, and the key factors influencing their effectiveness. In addition, practical recommendations for improving the activities of such centers are proposed.

Keywords: creative development centers, higher education, creative thinking, innovation, startups, education quality, student engagement.

Аннотация: В современных условиях системы высшего образования развитие креативности и инновационных подходов приобретает особую значимость. В данной статье исследуются понятие, задачи и основные функции центров креативного развития студентов в высших учебных заведениях. Проанализировано их влияние на образовательный процесс, роль в развитии творческого потенциала студентов, а также факторы, определяющие их эффективность. Кроме того, предложены практические рекомендации по совершенствованию деятельности данных центров.

Ключевые слова: центры креативного развития, высшее образование, креативное мышление, инновации, стартапы, качество образования, активность студентов.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimi oldiga yangi talablar qo'yilmoqda. Bugungi kunda bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, talabalarda kreativ fikrlash, muammolarni innovatsion yondashuv asosida hal etish, tashabbuskorlik va moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, World Economic Forum tomonidan ilgari surilgan kelajak kasblari va kompetensiyalariga oid tadqiqotlarda kreativlik eng muhim universal ko'nikmalardan biri sifatida e'tirof etilgan.

Shu nuqtayi nazardan, oliy ta'lim muassasalarida talabalar kreativ salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi maxsus institutsional mexanizmlarni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, talabalar kreativ rivojlanish markazlari innovatsion ta'lim muhitini yaratish, ijodiy faoliyatni rag'batlantirish

hamda nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirishda muhim platforma sifatida namoyon bo'lmoqda. Bunday markazlar orqali talabalar startap loyihalarini ishlab chiqish, interaktiv ta'lim shakllarida ishtirok etish, multidissiplinar yondashuv asosida yangi g'oyalarni ilgari surish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi sharoitda oliy ta'lim tizimida an'anaviy o'qitish uslublari talabalar kreativ salohiyatini to'liq ochib berishga yetarli darajada xizmat qilmayapti. Natijada, ta'lim jarayonida innovatsion infratuzilmani rivojlantirish, jumladan, kreativ rivojlanish markazlarini tashkil etish va ularning samarali faoliyatini yo'lga qo'yish zarurati ortib bormoqda. Bu esa o'z navbatida, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini ta'minlash hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Shu bois, mazkur ilmiy maqolada oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanish markazlarining tushunchasi, ularning asosiy vazifalari va funksiyalarini ilmiy-nazariy hamda amaliy nuqtayi nazardan o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanishini ta'minlash masalasi zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Xususan, S. Hoidn va K. Kärkkäinen oliy ta'limda muammoli o'qitish (problem-based learning) metodining samaradorligini tahlil qilib, ushbu yondashuv talabalar kreativ fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o'ynashini asoslab beradi. Ularning ta'kidlashicha, o'qituvchining pedagogik xatti-harakatlari va interaktiv metodlardan foydalanishi talabalar innovatsion ko'nikmalarini shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi [1].

A. Saroyan tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa universitet ta'limida kreativlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalalari chuqur tahlil qilinib, o'qitish jarayonida talabalarning faol ishtirokini ta'minlash zarurligi ta'kidlanadi. Muallif kreativ rivojlanish uchun ta'lim muhitining moslashuvchanligi va talabalarni mustaqil fikrlashga undovchi metodlar muhim ekanligini qayd etadi [2].

M. Bouckaert tadqiqotlarida esa oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini baholash mexanizmlari o'rganilib, bu jarayonni tizimli tashkil etish zarurligi asoslab beriladi. U baholash tizimlari orqali kreativ kompetensiyalarni aniqlash va rivojlantirish imkoniyatlari kengayishini ko'rsatadi [3].

OECD tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion ta'lim muhitlari bo'yicha qo'llanmada ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirish uchun yangi pedagogik yondashuvlar, moslashuvchan o'quv muhitlari va talabaga yo'naltirilgan ta'lim modeli muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi. Ushbu manbada kreativ rivojlanish markazlari kabi platformalar innovatsion o'qitishning ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqiladi [4].

Shuningdek, oliy ta'limda tadbirkorlik va innovatsiyani rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlarda universitetlar qoshida tashkil etilayotgan maxsus markazlar talabalar startap faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynashi qayd etiladi. Xususan, Avstriya tajribasida bunday markazlar ta'lim va biznes o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi [5].

OECD tomonidan Portugaliya misolida o'tkazilgan tadqiqotlar esa oliy ta'lim, ilmiy tadqiqot va innovatsiya tizimlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatib beradi. Ushbu integratsiya talabalar kreativ rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi [6].

Oxford University Press tomonidan chop etilgan ilmiy ishlarda oliy ta'limda innovatsion yondashuvlar va yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish talabalarning ijodiy salohiyatini oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan [7].

World Economic Forum hisobotida esa kelajak mehnat bozorida kreativlik eng muhim kompetensiyalardan biri sifatida e'tirof etilib, ta'lim tizimi ushbu ko'nikmani shakllantirishga yo'naltirilishi zarurligi qayd etiladi [8].

World Bank tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishi talabalar kreativ salohiyatini oshirish bilan bevosita bog'liq bo'lib, ma'lumotlarga asoslangan yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi [9].

Yevropa Komissiyasi hisobotlarida esa raqamli iqtisodiyot va jamiyat rivojlanishida kreativ kompetensiyalar muhim o'rin egallashi, shu bois oliy ta'lim tizimida innovatsion infratuzilmani rivojlantirish zarurligi ta'kidlanadi [10].

MIT Press tomonidan chop etilgan ilmiy ishlarda raqamli transformatsiya sharoitida universitetlarning roli o'zgarib borayotgani va ular kreativ hamda innovatsion muhitni shakllantiruvchi markazlarga aylanishi zarurligi asoslab beriladi [11].

Umuman olganda, yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanishini ta'minlash zamonaviy ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Kreativ rivojlanish markazlari, innovatsion ta'lim muhitlari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar ushbu jarayonning asosiy vositalari sifatida namoyon bo'ladi hamda talabalarni raqobatbardosh va innovatsion fikrlovchi mutaxassislar sifatida shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ma'lumotlar birlamchi va ikkilamchi manbalar asosida shakllantirildi. Birlamchi ma'lumotlar oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar va professor-o'qituvchilar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma hamda yarim tuzilgan intervyular orqali yig'ildi. Ikkilamchi ma'lumotlar esa ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va mavjud normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish asosida olindi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda sifat va miqdoriy yondashuvlar uyg'unligidan foydalanildi, xususan, statistik guruhlash, taqqoslash, kontent tahlil hamda umumlashtirish usullari qo'llanildi. So'rovnoma natijalari asosida deskriptiv statistika usullari yordamida asosiy tendensiyalar aniqlandi, intervyu materiallari esa tematik tahlil orqali tizimlashtirildi. Olingan natijalar o'zaro solishtirilib, talabalar kreativ rivojlanish markazlarining samaradorligi va ularning funksional yo'nalishlari bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanish markazlari zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismi sifatida shakllanib bormoqda. Ularning faoliyati nafaqat bilim berish jarayonini qo'llab-quvvatlash, balki talabalarni mustaqil fikrlashga, innovatsion yondashuvlarni shakllantirishga va real muammolarni yechishga yo'naltirishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, kreativ rivojlanish markazlari ta'lim tizimida yangi institut sifatida qaralib, ularning mazmun-mohiyati, vazifalari va funksiyalarini chuqur tahlil qilish zarurati yuzaga keladi.

Avvalo, kreativ rivojlanish markazlarining tushunchasi keng ma'noda talabalarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan tashkiliy, metodik va innovatsion platforma sifatida talqin etiladi. Bunday markazlar odatda universitet tarkibida tashkil etilib, o'quv jarayonidan tashqari faoliyatni ham qamrab oladi. Ular orqali talabalar o'z g'oyalarini ishlab chiqish, ularni loyihalash, amaliyotga joriy etish va natijalarini baholash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa an'anaviy auditoriya mashg'ulotlaridan farqli ravishda faol o'qitish usullarini keng qo'llashni talab etadi.

Kreativ rivojlanish markazlarining asosiy vazifalari bir nechta yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Birinchidan, ular talabalarda kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda dizayn tafakkuri, muammoli o'qitish, loyiha asosida o'qitish kabi metodlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ikkinchidan, markazlar innovatsion faoliyatni rag'batlantiradi, ya'ni talabalarni startap loyihalar ishlab chiqishga, yangi mahsulot va xizmatlar yaratishga undaydi. Uchinchi jihat sifatida, ushbu markazlar ta'lim va amaliyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlab, real sektor bilan hamkorlikni yo'lga qo'yadi (1-jadval).

1-jadval. Talabalar kreativ rivojlanish markazlarining asosiy vazifalari va ularning mazmuni¹

No	Vazifalar yo'nalishi	Mazmuni	Amalga oshirish shakllari	Kutilayotgan natijalar
1	Kreativ fikrlashni rivojlantirish	Talabalarda nostandart fikrlash va muammoga innovatsion yondashuvni shakllantirish	Treninglar, master-klasslar, dizayn fikrlash mashg'ulotlari	Kreativ tafakkur, muammolarni yechish ko'nikmalari rivojlanadi
2	Innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash	Startap va loyihalarni ishlab chiqish hamda rivojlantirishga ko'maklashish	Startap inkubatorlar, akselerator dasturlari	Yangi g'oyalar va innovatsion loyihalar soni ortadi
3	Ta'lim va amaliyotni integratsiya qilish	Nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish	Loyiha asosida o'qitish, amaliy seminarlar	Kasbiy kompetensiyalar shakllanadi
4	Ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish	Jamoadi ishlash, liderlik va muloqot ko'nikmalarini shakllantirish	Jamoaviy loyihalar, debatlar, forumlar	Soft skills rivojlanadi
5	Hamkorlik aloqalarini rivojlantirish	Universitet, biznes va boshqa tashkilotlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish	Memorandumlar, qo'shma loyihalar	Tashqi hamkorlik kengayadi

1 Manba: muallif ishlanmasi

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, talabalar kreativ rivojlanish markazlarining faoliyati ko'p qirrali va tizimli xarakterga ega. Unda nafaqat kreativ fikrlashni rivojlantirish, balki innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, ta'lim va amaliyotni integratsiya qilish kabi muhim yo'nalishlar qamrab olingan. Ayniqsa, startap va loyiha faoliyatining rivojlanishi talabalarni real iqtisodiy jarayonlarga jalb etadi. Shu bilan birga, kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalarning shakllanishi ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi. Hamkorlik aloqalarining kengayishi esa markazlar faoliyatining barqarorligini ta'minlaydi va ularni innovatsion ekotizimning muhim elementi sifatida shakllantiradi.

Yuqoridagi jihatlarni tizimli ravishda baholash uchun kreativ rivojlanish markazlarining asosiy funksiyalarini tahlil qilish muhimdir. Ularning funksiyalari pedagogik, tashkiliy, innovatsion va kommunikativ yo'nalishlarga ajratilishi mumkin. Pedagogik funksiya doirasida markazlar yangi o'qitish texnologiyalarini joriy etish, interaktiv mashg'ulotlar tashkil etish va talabalarining mustaqil ta'limini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Tashkiliy funksiya esa turli treninglar, seminarlar, hackathonlar va tanlovlarni tashkil etish orqali amalga oshiriladi. Innovatsion funksiya talabalar tomonidan yaratilayotgan yangi g'oyalar va loyihalarni rivojlantirish, ularni tijoratlashtirishga ko'maklashish bilan bog'liq bo'lsa, kommunikativ funksiya turli manfaatdor tomonlar o'rtasida samarali aloqalarni yo'lga qo'yishga qaratilgan.

Kreativ rivojlanish markazlarining samaradorligi ko'p jihatdan ularning infratuzilmasi va boshqaruv mexanizmlariga bog'liq. Zamonaviy markazlar odatda koverking hududlari, laboratoriyalar, prototiplash uskunolari va raqamli platformalar bilan jihozlangan bo'ladi. Bu esa talabalar uchun qulay ijodiy muhit yaratadi. Shu bilan birga, markaz faoliyatini samarali tashkil etish uchun strategik rejalashtirish, monitoring va baholash tizimlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Mazkur jihatlar markazlarning uzoq muddatli barqaror faoliyat yuritishini ta'minlaydi (2-jadval).

2-jadval. Talabalar kreativ rivojlanish markazlarining funksiyalari va ularning amalga oshirish mexanizmlari²

№	Funksiya turi	Mazmuni	Amalga oshirish vositalari	Natijaviy ko'rsatkichlar
1	Pedagogik funksiya	Zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish va kreativ ta'lim muhitini yaratish	Interaktiv darslar, loyiha asosida o'qitish, case study	Talabalarning o'zlashtirish darajasi va kreativ fikrlashi oshadi
2	Tashkiliy funksiya	Talabalar faoliyatini tizimli tashkil etish va boshqarish	Seminarlar, treninglar, hackathonlar, tanlovlar	Talabalar ishtiroki va faolligi ortadi
3	Innovatsion funksiya	Yangi g'oya va loyihalarni ishlab chiqish hamda rivojlantirish	Startap inkubatorlar, akseleratorlar, grant dasturlari	Startaplar soni va tijoratlashtirilgan loyihalar ko'payadi
4	Kommunikativ funksiya	Talabalar, o'qituvchilar va tashqi hamkorlar o'rtasida aloqalarni rivojlantirish	Networking tadbirlari, forumlar, hamkorlik platformalari	Hamkorlik loyihalari va aloqalar kengayadi
5	Motivatsion funksiya	Talabalarni ijodiy faoliyatga jalb qilish va rag'batlantirish	Tanlovlar, mukofotlar, grantlar	Talabalarning tashabbuskorligi va qiziqishi ortadi

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, talabalar kreativ rivojlanish markazlarining funksional tuzilmasi kompleks va o'zaro bog'liq elementlardan iborat. Eng avvalo, pedagogik funksiya orqali ta'lim jarayonining mazmuni yangilanadi va an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda talabalarni faol ishtirokchi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida bilimlarni faqat o'zlashtirish emas, balki ularni amaliyotda qo'llash imkonini kengaytiradi. Tashkiliy funksiya markaz faoliyatining uzluksizligini ta'minlab, turli tadbirlar orqali talabalarni jarayonga jalb etadi va ularning ijtimoiy faolligini oshiradi.

Innovatsion funksiya alohida ahamiyat kasb etib, u orqali talabalar tomonidan ishlab chiqilayotgan g'oyalar real iqtisodiy mahsulotga aylanish imkoniga ega bo'ladi. Ayniqsa, startap inkubatorlar va akselerator dasturlarining mavjudligi innovatsion g'oyalarni tezkor rivojlantirishga xizmat qiladi. Kommunikativ funksiya esa turli manfaatdor tomonlar o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yib, bilim va tajriba almashinuvini kuchaytiradi. Bu holat markazlarning ochiq va integratsiyalashgan tizim sifatida rivojlanishini ta'minlaydi.

Motivatsion funksiya orqali talabalar ijodiy faoliyatga keng jalb qilinadi, ularning ichki rag'batlari kuchayadi va yangi tashabbuslar yuzaga keladi. Umuman olganda, mazkur funksiyalar uyg'unligi kreativ rivojlanish markazlarining samaradorligini oshiradi hamda ularni zamonaviy oliy ta'lim tizimining muhim institutsional elementi sifatida namoyon etadi.

² Manba: muallif ishlanmasi

Shuningdek, kreativ rivojlanish markazlarining ta'lim tizimiga ta'sirini tahlil qilish alohida e'tiborni talab etadi. Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, bunday markazlar mavjud bo'lgan oliy ta'lim muassasalarida talabalar faolligi, tashabbuskorligi va innovatsion faoliyatga jalb etilish darajasi sezilarli darajada oshadi. Bu esa o'z navbatida bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Ayniqsa, loyiha asosida o'qitish elementlarining keng joriy etilishi talabalarni real ish muhitiga yaqinlashtiradi va ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, kreativ rivojlanish markazlari universitetlararo va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Turli grant dasturlari, ilmiy loyihalar va startap akseleratsiya dasturlari orqali talabalar global innovatsion ekotizimga integratsiyalashadi. Bu jarayon nafaqat bilim almashuvini ta'minlaydi, balki yangi texnologiyalar va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish imkonini ham yaratadi. Shu jihatdan qaraganda, kreativ rivojlanish markazlari ta'lim tizimining ochiqqligi va xalqaro raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim vosita hisoblanadi (3-jadval).

3-jadval. Talabalar kreativ rivojlanish markazlari faoliyatining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar³

№	Omillar guruhi	Mazmuni	Ta'sir darajasi	Kutilayotgan natijalar
1	Tashkiliy omillar	Markaz faoliyatini boshqarish, strategik rejalashtirish va monitoring	Yuqori	Faoliyatning tizimliliigi va barqarorligi ta'minlanadi
2	Kadrlar salohiyati	Mentorlar, trenerlar va professor-o'qituvchilarning malakasi	Yuqori	Ta'lim sifati va talabalar natijadorligi oshadi
3	Moliyaviy resurslar	Markaz faoliyatini moliyalashtirish va investitsiyalar hajmi	O'rta-yuqori	Loyihalar ko'lamini va infratuzilma rivojlanadi
4	Moddiy-texnik baza	Zamonaviy jihozlar, laboratoriyalar va koverking hududlari mavjudligi	O'rta	Talabalar uchun qulay kreativ muhit yaratiladi
5	Hamkorlik aloqalari	Tashqi tashkilotlar, biznes subyektlari va xalqaro hamkorlar bilan aloqa	Yuqori	Amaliy loyihalar va tajriba almashinuvi kengayadi
6	Talabalar faolligi	Talabalarning ishtiroki, tashabbuskorligi va qiziqish darajasi	Yuqori	Innovatsion g'oyalar va startaplar soni ortadi

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, kreativ rivojlanish markazlari samaradorligi ko'p jihatdan ichki va tashqi omillar uyg'unligiga bog'liq. Ayniqsa, tashkiliy boshqaruv va kadrlar salohiyati eng muhim omillar sifatida ajralib turadi, chunki ular markaz faoliyatining sifatini bevosita belgilaydi. Moliyaviy va moddiy-texnik resurslar esa ushbu jarayonni qo'llab-quvvatlovchi asosiy infratuzilma hisoblanadi. Shu bilan birga, hamkorlik aloqalarining rivojlanganligi markazlarning amaliy yo'nalishini kuchaytiradi, talabalar faolligi esa butun tizimning harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'ladi. Natijada, ushbu omillar o'zaro uyg'unlashgan holda kreativ rivojlanish markazlarining samarali faoliyat yuritishini ta'minlaydi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kreativ rivojlanish markazlarini samarali tashkil etishda bir qator muhim omillar mavjud. Avvalo, bu jarayonda rahbariyatning qo'llab-quvvatlashi va strategik yondashuvi muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, malakali mentorlar va trenerlarning mavjudligi talabalar faoliyatining sifatini belgilaydi. Moliyaviy resurslarning yetarliligi, zamonaviy texnik jihozlar bilan ta'minlanganlik va tashqi hamkorlik aloqalarining rivojlanganligi ham muhim omillar sirasiga kiradi.

Shu bilan birga, mavjud amaliyot shuni ko'rsatadiki, ayrim oliy ta'lim muassasalarida kreativ rivojlanish markazlari faoliyatida muayyan cheklovlar ham uchrab turadi. Jumladan, tashkiliy muammolar, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, talabalar faolligining pastligi yoki markaz faoliyatining yetarli darajada tizimlashtirilmaganligi kabi holatlar uchrashi mumkin. Biroq ushbu omillarni samarali boshqaruv va innovatsion yondashuvlar orqali bartaraf etish mumkin.

Yakuniy tahlil shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanish markazlari nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki innovatsion iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan kreativ va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Ularning faoliyatini takomillashtirish va kengaytirish orqali ta'lim tizimining samaradorligini yanada oshirish imkoniyati mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, olib borilgan tahlillar oliy ta'lim tizimida talabalar kreativ rivojlanish markazlari zamonaviy ta'limning muhim institutsional elementi sifatida shakllanayotganini ko'rsatdi. Ushbu markazlar talabalarning

3 Manba: muallif ishlanmasi

kreativ fikrlashini rivojlantirish, innovatsion g'oyalarni shakllantirish hamda nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirishda samarali platforma vazifasini bajaradi. Tahlillar natijasida aniqlanishicha, markazlarning samaradorligi ularning tashkiliy tuzilmasi, kadrlar salohiyati, moliyaviy va moddiy-texnik ta'minoti hamda tashqi hamkorlik aloqalarining rivojlanganlik darajasiga bevosita bog'liq. Shu bilan birga, talabalar faolligi va motivatsiyasi ushbu tizimning asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Kreativ rivojlanish markazlarining keng joriy etilishi oliy ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va innovatsion iqtisodiyot talablariga moslashishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur sohani yanada rivojlantirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Oliy ta'lim muassasalarida kreativ rivojlanish markazlarini tashkil etish va ularning faoliyatini yagona strategiya asosida muvofiqlashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish.
2. Talabalar kreativ salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni, jumladan loyiha asosida o'qitish va dizayn tafakkuri yondashuvlarini keng joriy etish.
3. Kreativ rivojlanish markazlarini moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, xususan, davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiyalarni jalb etish.
4. Malakali mentorlar va trenerlar tayyorlash tizimini rivojlantirish hamda ularning faoliyatini rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish.
5. Universitetlar, biznes subyektlari va xalqaro tashkilotlar o'rtasida hamkorlikni kengaytirish orqali amaliy loyihalar sonini oshirish.
6. Talabalar uchun startap ekotizimini rivojlantirish, inkubatsiya va akseleratsiya dasturlarini tizimli yo'lga qo'yish.
7. Kreativ rivojlanish markazlari faoliyatini baholash uchun aniq mezonlar va monitoring tizimini joriy etish.

Ushbu takliflarning amaliyotga joriy etilishi natijasida oliy ta'lim tizimida innovatsion muhit yanada mustahkamlanadi, talabalar kreativ salohiyati to'liq namoyon bo'ladi hamda milliy iqtisodiyot uchun yuqori malakali, tashabbuskor va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash imkoniyati kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. S. Hoidn, K. Kärkkäinen. Promoting Skills for Innovation in Higher Education: A Literature Review on the Effectiveness of Problem-based Learning and of Teaching Behaviours. – Paris: OECD Publishing, 2014. – 63 p.
2. A. Saroyan. Fostering Creativity and Critical Thinking in University Teaching and Learning. OECD Education Working Papers No. 280. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 45 p.
3. M. Bouckaert. The Assessment of Students' Creative and Critical Thinking Skills in Higher Education across OECD Countries. OECD Education Working Papers No. 293. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 50 p.
4. OECD. The OECD Handbook for Innovative Learning Environments. – Paris: OECD Publishing, 2017. – 300 p.
5. OECD. Supporting Entrepreneurship and Innovation in Higher Education in Austria. – Paris: OECD Publishing, 2018. – 120 p.
6. OECD. OECD Review of Higher Education, Research and Innovation: Portugal. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 350 p.
7. Oxford University Press. Educational Innovation in Higher Education. – Oxford: Oxford University Press, 2023. – 400 p.
8. World Economic Forum. The Future of Jobs: Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. – Geneva: WEF, 2016. – 167 p.
9. World Bank. World Development Report 2021: Data for Better Lives. – Washington, DC: World Bank, 2021. – 320 p.
10. European Commission. Digital Economy and Society Index Report. – Brussels: European Commission, 2022. – 150 p.
11. MIT Press. The Abundant University: Remaking Higher Education for a Digital World. – Cambridge: MIT Press, 2023. – 296 p.

Muhandislik va Iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

